

UDK: 368.032:368.022.92

Biblid 1451-3188, 14 (2015)

Год XIII, бр. 52-53, стр. 177–190

Изворни научни рад

проф. др Слободан ЈОВАНОВИЋ¹

СПЕЦИЈАЛНА ПРАВИЛА О РАСКИДУ - ОТКАЗУ УГОВОРА О ПРИВАТНОМ ОСИГУРАЊУ ЛИЦА

ABSTRACT

The paper scrutinizes how some of the EU Member States, of whom some adopted new pieces of legislation on insurance contract repealing the former from the past century, have implemented rules of the *Acquis Communautaire* about termination and cancellation of the personal insurance contracts into national legal systems. Protective provisions about termination and cancellation of the private personal insurance contract adopted in favour of the insured are analyzed, while in another part author looks for special cases where the insurer has right to terminate private personal insurance contract. The author analyzes rules applicable to life insurance and health insurance by comparative and normative methods, as well as logical methods.

Key words: termination, cancellation, personal insurance, notification, disclosure.

1) УВОД

Организације које наплаћују премију од лица за покривање ризика у вези с губитком живота, дугорочном надокнадом услед телесне повреде или инвалидности, односно осигуравајућа друштва за осигурање живота, обављају делатност која се типично изражава у прикупљању новчаних средстава и њиховом усмеравању у финансијске пласмане.² С обзиром да је могућност пласмана прикупљених средстава кроз премију осигурања лакша ако обавезе по закљученим уговорима о осигурању живота наступају већи број година касније, то друштва за осигурање теже да имају уговоре са што

¹ Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе, е-маил: nsbob@sezampro.rs.

² Борис Маровић и Слободан Јовановић, „Порези у осигурању на тржишту земаља ЕУ и републикама бивше Југославије”, *Осигурање* 5, 2005, стр. 51.

дужим временским трајањем. Ипак, сваки уговор о осигурању, па по правилу и уговор о осигурању живота, закључује се на одређено време. Диспозитивност законских норми којима је углавном регулисан период осигурања и аутономија воље уговорних страна, према којој осигуравач и уговарач осигурања слободно одређују време трајања правних односа које својим уговором стварају и слободно уређују елементе који чине садржину ове правне категорије уговора о осигурању, опште је прихваћена у нашем и упоредном праву.³ Колико дужина односа осигурања утиче на обим права из осигурања живота може да илуструје управо уговор о осигурању живота на доживљење одређених година. Код те врсте осигурања правило је да што уговор о осигурању дуже траје то је већа осигурана сума, а што клијент дуже измирује своје обавезе то су и његове могућности и корист коју остварује много већи. Ипак, у области осигурања живота, у нашем праву, правило је да осигуравач нема право да потражује премију осигурања судским путем, али има право да раскине уговор због неплаћања премије. Иако се аутор већ бавио питањем премије осигурања неживотних грана, због ограниченог простора у овом раду неће се бавити аспектима премије осигурања лица.⁴ Осим наведеног, треба имати у виду да у осигурања лица спадају осигурање живота, осигурање од незгоде, здравствено осигурање и добровољно пензијско осигурање, као и бројне подврсте и комбинације наведених врста осигурања лица, при чему се поред одређених специјалних правила на све врсте осигурања лица изузев осигурања живота, примењују општа правила о имовинском осигурању. Циљ овог рада је анализа начина на који су поједине државе чланице Европске уније, од којих су неке донеле нове прописе о уговору о осигурању којима су замениле претходне донесене још у прошлом веку, спровеле правила Комунитарног права о раскиду и отказу уговора о осигурању лица у својим националним законодавствима. Прво ћемо анализирати заштитне одредбе о раскиду и отказу уговора о приватном осигурању лица установљене у корист осигураника, а у посебном делу случајеве у којима постоји право осигуравача да откаже уговор о приватном осигурању лица. Нашу анализу усмерићемо на правила која важе у области осигурања живота и здравствено осигурање за које се у упоредном праву користе и други термини, као што су: осигурање од болести, осигурање трошкова лечења итд.

³ Јован Славнић и Слободан Јовановић, „Време трајања осигурања - Прилог расправи о регулисању уговора о осигурању у новом Грађанском законик у Србије”, *Ревизија за право осигурања* 7(4), 2008, стр. 11.

⁴ Слободан Јовановић, „Премија осигурања неживотних грана”, *Ревизија за право осигурања* 6(4), 2007.

2) ЗАКОНСКА ЗАШТИТА ИНТЕРЕСА ОСИГУРАНИКА У ВЕЗИ СА РАСКИДОМ И ОТКАЗОМ УГОВОРА О ПРИВАТНОМ ОСИГУРАЊУ ЛИЦА

Физичко лице које се, у својству потрошача финансијске услуге осигурања, појављује као слабија уговорна страна наспрам осигуравача, ужива различите врсте законске заштите сопствених интереса: надзорно-регулаторну и облигационо-правну. Надзорно-регулаторна правила првенствено су усмерена на обавезивање осигуравача на информисање и обавештавање осигураника пре закључења уговора о осигурању и током његовог трајања, док су облигационо-правна правила усмерена на постизање сразмерне заштите интереса осигураника у погледу његових права и обавеза из уговора о осигурању према осигуравачу. С друге стране, сматрамо да се и не ради о искључивој заштити правног положаја осигураника већ о уравниотеженом скупу правила која у одређеним ситуацијама, сразмерно, штите права обе уговорне стране у уговору о осигурању живота. Ово се најбоље може уочити из једног правила специфичног само за осигурање живота, по којем осигуравач нема право да судским путем захтева наплату премије,⁵ већ да у том случају има право да раскине или одржи уговор на снази на откупну вредност ако су плаћене најмање три годишње премије⁶ или на смањену осигурану суму у сразмери уговорене премије и премије предвиђене за осигурање живота лица осигураникових година. Када се ради о заштити интереса осигураника у уговору о осигурању у вези са плаћањем премије, интересантно решење садржано је у финском Закону о уговору о осигурању⁷ који регулише ситуацију када осигураник пропусти да плати премију услед околности које се не могу приписати његовом пропусту или намери. Тако се трајање уговора о осигурању лица привремено продужава у случају његове болести, губитка запослења или друге околности настале без његовог утицаја. У наведеним случајевима уговор о осигурању не може се раскинути чак ни онда када је дато обавештење о раскиду, односно пре истека 14 дана после престанка наведених околности. У сваком случају, уговор о осигурању престаје по истеку три месеца од истека периода од 14 дана.

Румунски Грађански законик из 2009. године садржи врло концизно одредбу о осигурању код којег се формира премијска резерва, без навођења

⁵ Закон о облигационим односима - ЗОО, чл. 945. ст. 1.

⁶ ЗОО, чл. 945. ст. 2.

⁷ Фински Закон о уговору о осигурању, чл. 39. ст. 3.

о којој се врсти осигурања лица ради: „Код осигурања где постоји премијска резерва, уговарач има право да престане са плаћањем премије осигурања и да остане при уговору уз смањену осигурану суму или да га откаже достављањем обавештења о отказу и захтева за исплатом премијске резерве у складу са уговором о осигурању.”⁸ У упоредном праву постоји сагласност да уговарач осигурања - осигураник има право да у сваком тренутку може да откаже уговор у складу са условима из уговора о осигурању лица или општим условима осигурања, а ако нису предвиђени никакви услови за отказ уговора, онда отказ ступа на снагу одмах.⁹ Према мађарском Грађанском законнику у осигурању живота уговор престаје истеком периода осигурања, осим ако осигураник пре тога не закључи други уговор о осигурању живота. У случају осигурања од незгоде, уговор престаје применом правила која важе за осигурање имовине. У Естонији, уговарач осигурања живота има право да у сваком тренутку откаже уговор, при чему отказ ступа на снагу по истеку текућег периода осигурања.¹⁰ С друге стране, у Ливанији се регулише право осигураваача на једнострану отказ уговора о осигурању живота и уговора о осигурању од незгоде, али једино у случају битног кршења услова осигурања.¹¹

Уговор о осигурању живота

Право на одустајање од закљученог уговора у одређеном року у којем се уговарач може предомислити (*cooling-off period*) не постоји приликом закључења свих потрошачких уговора већ само код оних код којих је оцењено да потрошачима треба обезбедити додатну заштиту. Потрошач може из различитих разлога сматрати да закључени уговор ван пословних просторија трговца¹² и уговора на даљину¹³ не одговара његовим потребама,

⁸ Румунски Грађански законик, чл. 2234.

⁹ Пољски Грађански законик, чл. 830. ст. 1; мађарски Грађански законик, чл. 561. ст. 3.

¹⁰ Естонски Закон о облигацијама, чл. 536.

¹¹ Литвански Закон о осигурању, чл. 106.

¹² Прва директива која је предвидела могућност одустајања од уговора у року од седам дана по његовом закључењу је Директива Савета 85/577/ЕЕЦ од 20. децембра 1985. године о заштити потрошача у вези са уговорима који се закључују ван пословних просторија.

¹³ Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 1997 on the protection of consumers in respect of distance contracts, *Official Journal of the European Communities*, 4.6.1997, L 144, стр. 19-27.

а један од таквих уговора је свакако и уговор о осигурању живота. Поред наведених, Директива о солвентности II из 2009. године чија примена треба да почне од 1. јануара 2016. године, предвидела је обавезу држава чланица, где је то неопходно, да изменама и допунама својих прописа регулишу право осигураника који закључе појединачни уговор о осигурању живота да га могу отказати у року од минимално 14, а максимално 30 дана од тренутка када буде обавештен да је уговор закључен,¹⁴ те да пропишу да се достављањем обавештења о отказу осигураник ослобађа свих будућих обавеза по том уговору. Истом одредбом државе чланице овлашћене су да не примене претходно наведено правило ако уговор о осигурању живота траје најдуже шест месеци или онда када статус осигураника или околности под којима се уговор закључује не налажу посебну заштиту осигураника.¹⁵ У наредним излагањима анализираћемо како су поједине државе чланице спровеле правила Европске уније о праву физичких лица која су у својству потрошача, као слабије уговорне стране, на отказ уговора о осигурању живота. Немачки Закон о уговору о осигурању из 2007. године одвојено регулише отказ уговорних страна. Када осигуравач откаже однос осигурања, осигурање се конвертује у осигурање без премије.¹⁶ За разлику од уговора о осигурању неживотних грана, где се осигуравач ослобађа обавезе да исплати накнаду ако је осигурани случај наступио након истека рока за плаћање премије а она не буде плаћена, код уговора о осигурању живота осигуравач је обавезан да плати уговорену осигурану накнаду ако би се наступањем осигураног случаја осигурање конвертовало у осигурање без премије.¹⁷ Наведени Закон прописује посебну обавезу осигуравача код уговора о колективном осигурању живота послодаваца у корист запослених лица да их писменим путем обавести о року за плаћање премије и о случају када долази до конверзије осигурања.¹⁸ Када се ради о праву осигураника на отказ, ако се плаћају текуће премије, осигураник може у сваком тренутку на крају текућег периода осигурања да откаже уговор о осигурању.¹⁹ Према Грађанском закону Краљевине Холандије, осигуравач не може раскинути или отказати осигурање живота због пропуштања неке од уговорених

¹⁴ Директива о солвентности II, чл. 186. ст. 1.

¹⁵ Директива о солвентности II, чл. 186. ст. 2.

¹⁶ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 166. ст. 1.

¹⁷ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 166. ст. 2.

¹⁸ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 166. ст. 4.

¹⁹ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 168. ст. 1.

обавеза осигураника.²⁰ Наведено правило, наравно не важи за типичне случајеве у којима постоји право осигураваача на отказ. Када се ради о откупу осигурања живота или његовом наставку без плаћања премије, Грађански законик Краљевине Холандије прописује да осигураваач може утицати на уговор само уз сагласност уговарача осигурања.²¹ Коначно, ако дође до раскида уговора о осигурању живота због неизвршења неке од уговорених обавеза или преваре осигураваача од стране осигураника, осигураник има право на откупну вредност осигурања живота која је постојала дан пре ступања на снагу раскида уговора.²² Слично горенаведеном, и према мађарском Грађанском законуку ако уговор о осигурању живота буде раскинут из било којег разлога, осигураваач је дужан да врати део плаћене премије, односно исплати откупну вредност.²³ Осигураник има право да раскине уговор о осигурању живота полисе престанка плаћања премије осигурања и да захтева од осигураваача да му исплати откупну вредност осигурања, уместо да уговор о осигурању настави да важи уз смањену осигурану суму. Бугарски Законик о осигурању (чл. 237) регулише право физичког лица да једнострано, писменим путем откаже уговор о осигурању живота закљученог на период дужи од шест месеци и то у року од 30 дана од дана када је обавештен о закључењу уговора о осигурању, уз обавезу враћања дела премије за период у којем је носио ризик и под условом да није наступио осигурани догађај. У литванском праву, ако физичко лице једнострано откаже уговор о осигурању живота слањем писменог обавештења у року од 30 дана од дана када сазна да је уговор закључен, осигураваач има обавезу да осигуранику врати целу премију, изузев ако се ради о уговору о осигурању живота који је трајао до шест месеци.²⁴ У Румунији уговарач има право да закључени уговор о осигурању живота откаже - да се повуче из закљученог уговора осигураваача у року од 20 дана од дана када је уговор потписао осигураваач, при чему отказ ступа на снагу одмах. Ово правило се не примењује на уговоре о осигурању живота закључене на период краћи од шест месеци. Фински Закон о уговору о осигурању (чл. 13а, ст. 1) предвиђа право отказа уговора о пензијском осигурању и уговора о штедном осигурању живота осигураника у року од 30 дана од дана када је сазнао да је понуда за осигурање прихваћена.

²⁰ Грађански законик Краљевине Холандије, чл. 977. ст. 1 (7.17.3.12а).

²¹ Грађански законик Краљевине Холандије, чл. 977. ст. 2 (7.17.3.12а).

²² Грађански законик Краљевине Холандије, чл. 983 (7.17.3.17).

²³ Мађарски Грађански законик, чл. 565. ст. 1.

²⁴ Литвански Закон о осигурању, чл. 107. ст. 1.

Наведени рок почиње да тече од тренутка када осигураник од осигуравача прими полису, опште и посебне услове осигурања, а у случају дистанционе продаје осигурања када прими информације на трајном медијуму, које се осигураннику дају пре закључења уговора у складу са финским Законом о заштити потрошача. У Естонији правило о одустајању уговарача осигурања од закљученог уговора у року од 14 дана важи за све врсте осигурања лица под условом да су закључени на период дужи од године дана.²⁵ Наведени рок почиње да тече од тренутка када осигуравач обавести другу уговорну страну о праву на повлачење из уговора и уговарач својим потписом потврди да је ту информацију примио. Ако осигуравач не обавести уговарача осигурања на горепоменути начин о његовом праву да одустане од закљученог уговора у прописаном року, уговарач осигурања губи то право у року од месец дана после плаћања прве премије.²⁶

Уговор о приватном здравственом осигурању

У Грађанском законнику Краљевине Холандије осигуравач нема право да раскине, нити да измени уговор о осигурању лица због тога што се здравствени ризик повећао од тренутка закључења уговора, под условом да се то повећање може приписати личном фактору тог осигураног лица²⁷ или зато што је настао осигурани случај, како прописују измене финског Закона о уговору о осигурању из 2010. године.²⁸ У Немачком праву у области приватног здравственог осигурања, осигуравач не може изјавити редовни отказ осигурања трошкова лечења, осигурања болесничких дневница и осигурања пружања неге у болести, ако осигурање може потпуно или делимично заменити заштиту здравственог осигурања или осигурања пружања неге које је предвиђено у законском систему социјалног осигурања, као ни за осигурање болничких дневница, поред осигурања пуних трошкова лечења.²⁹ С друге стране, у немачком уговорном праву приватног здравственог осигурања осигуравач има право да повећа премију осигурања или смањи осигурану накнаду здравственог осигурања лица, али осигураник може отказати уговор у року од месец дана од пријема

²⁵ Естонски Закон о облигацијама, чл. 433. ст. 1.

²⁶ Естонски Закон о облигацијама, чл. 433. ст. 2.

²⁷ Грађански законик Краљевине Холандије, чл. 940. ст. 5 (7.17.1.13).

²⁸ Фински Закон о уговору о осигурању, чл. 17а. Одредбе овог члана примењују се на здравствено осигурање и осигурање од незгоде.

²⁹ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 206. ст. 1.

обавештења о промени, с тим да отказ ступа на снагу у тренутку у коме је повећање премије или смањење накнаде постало пуноважно.³⁰ У немачком праву прописана су и правила у две ситуације када осигуравач уговори за себе право да промени премију или откаже уговор уколико се испуне одређени услови. У првој ситуацији, уговором о приватном здравственом осигурању уговорено је да важи премија за неко друго старосно доба или за другу старосну групу или да је обрачуната премија имајући у виду кумулирану старосну резерву када се достигне одређено старосно доба или наступања других у уговору наведених претпоставки.³¹ Тада осигураник може, у року од два месеца после промене чињеница, отказати однос осигурања који производи дејства од тренутка пуноважног повећања премије. У другој ситуацији, ако је осигуравач задржао право да отказ ограничи на поједина осигурана лица или на одређене тарифе, и ако искористи ову могућност, осигураник може у року од две недеље од пријема отказа да захтева престанак преосталог дела осигурања у тренутку у коме отказ постаје пуноважан.³² У финском праву код уговора о здравственом осигурању и уговора о осигурању од незгоде,³³ ако је уговорено редовно плаћање премије, осигуравач има право да за себе резервише право да раскине уговор о осигурању по истеку сваког рока доспећа премије. Ако је период осигурања краћи од године дана или ако се ради о односу осигурања на неодређени период, осигуравач има право да откаже уговор само по истеку календарске године. У Естонији, Закон о облигацијама регулише право уговарача осигурања код „осигурања од болести” да откаже уговор слањем обавештење о отказу најмање три месеца пре истека године.³⁴ Наведена одредба прилично је непрецизна јер није најјасније да ли се ради о календарској години која почиње са 1. јануаром или уговорној години која може да има неки други датум током године. Ако претпоставимо да наведено разликовање није битно, онда би у првом случају уговарач осигурања морао да пошаље обавештење о отказу најкасније пре 1. октобра, док би у другом случају датум до којег се мора послати пуноважан отказ био неки други месец током године. Осим тога, уговарач има право да откаже осигурање од болести краће од године дана слањем обавештење о отказу најмање три дана пре намераваног ступања на снагу отказа. Естонски

³⁰ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 205. ст. 4.

³¹ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 205. ст. 3.

³² Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 205. ст. 5.

³³ Фински Закон о уговору о осигурању, чл. 17а.

³⁴ Естонски Закон о облигацијама, чл. 561. ст. 1.

Закон о облигацијама прописује право уговарача осигурања од болести да може да откаже уговор у року од месец дана од дана пријем обавештења о повећању премије осигурања или смањења обавеза осигуравача, при чему отказ ступа на снагу од дана настале промене.³⁵ У Естонији редован отказ осигуравача уговора о болничком осигурању или осигурању трошкова лечења дозвољен је једино у року од три године од закључења уговора, слањем обавештења о отказу најмање три месеца пре намераваног отказа.³⁶ Естонски Закон о облигацијама забрањује осигуравачу да раскине уговор о осигурању од болести по протеку три године због тога што је уговарач осигурања прекршио обавезу пријаве битних чињеница приликом закључења уговора.³⁷

У Француској, осигураник и осигуравач имају право да откажу уговор о осигурању лица, изузев осигурања живота, са истеком једногодишњег периода слањем препорученог писма најкасније два месеца пре истека периода осигурања. Претходно правило важи само ако је право на отказ наведено у полиси осигурања, а од њега се може одступити када се ради о здравственом осигурању или покрићу ризика који не припадају физичким лицима.³⁸

3) ПРАВО ОСИГУРАВАЧА НА ОТКАЗ УГОВОРА О ПРИВАТНОМ ОСИГУРАЊУ ЛИЦА

Приметно је да упоредни правни системи, када се ради о праву на раскид и отказу уговора о осигурању лица, уравнотежено воде рачуна о правима и интересима обе уговорне стране. Ипак, неки од уобичајених основа за престанак уговора о осигурању лица могу се свести на неколико основа. У српском праву, општа правила о раскиду уговора о осигурању због намерне нетачне пријаве или прећуткивања³⁹ и о раскиду уговора о осигурању због ненамерне нетачности или непотпуности пријаве⁴⁰ примењују се на осигурања лица. У случају правила о раскиду уговора о осигурању лица због ненамерне нетачне пријаве или прећуткивања, има се

³⁵ Естонски Закон о облигацијама, чл. 561. ст. 2.

³⁶ Естонски Закон о облигацијама, чл. 562.

³⁷ Естонски Закон о облигацијама, чл. 563.

³⁸ Француски Законик о осигурању, чл. L113-12.

³⁹ ЗОО, чл. 908.

⁴⁰ ЗОО, чл. 909.

у виду ситуација у којој је уговарач осигурања несавестан, односно ако уговарач осигурања намерно учини нетачну пријаву или намерно прећути неку околност такве природе да осигуравач не би закључио уговор да је знао за право стање ствари, осигуравач може захтевати поништење уговора у року од три месеца од дана сазнања за нетачност пријаве или за прећуткивање. Међутим, када се ради о раскиду уговора о осигурању због ненамерне нетачности или непотпуности пријаве (чл. 909. Закона о облигационим односима – ЗОО), у случају ненамерне нетачне или непотпуне пријаве осигуравач може, по свом избору, у року од месец дана од сазнања за нетачност или непотпуност пријаве, изјавити да раскида уговор или предложити повећање премије сразмерно већем ризику, с тим да: уговор престаје по истеку четрнаест дана од кад је осигуравач своју изјаву о раскиду саопштио уговарачу осигурања, а у случају осигуравачевог предлога да се премија повећа, раскид наступа по самом закону ако уговарач осигурања не прихвати предлог у року од четрнаест дана од кад га је примио. Изузетак од горенаведених општих правила о раскиду уговора због непријављивања битних чињеница за оцену ризика предвиђен је у чл. 944, ст. 1 ЗОО према којем је уговор о осигурању живота ништав ако је приликом закључења уговора пријављене године живота осигураног лица које прелазе границу до које осигуравач по својим условима и тарифама врши осигурање живота. Међутим, ако су пријављене године мање од стварних година живота осигураног лица, али не прелазе границу до које осигуравач врши осигурање живота уговор је пуноважан, а осигурана свота се смањује у сразмери уговорене премије и премије предвиђене за осигурање живота лица осигураникових година.⁴¹ За остале околности од значаја за процену ризика, а које је уговарач осигурања дужан да пријави у моменту закључења уговора, као: занимање, место становања, стање здравља, прележане болести, раније удесе, итд., важе опште одредбе из чл. 908. и 909.⁴² У финском праву, осигуравач има право да раскине уговор о осигурању лица ако уговарач осигурања или осигураник пре закључења уговора о осигурању, намерно или грубом непажњом, дају нетачне или непотпуне информације и под условом да осигуравач не би пружио осигуравајуће покриће да је знао за стварне околности.⁴³ У немачком праву, ако осигураник повреди своју обавезу пријаве свих познатих околности ризика које су битне

⁴¹ ЗОО, чл. 944. ст. 2.

⁴² Предраг Шулејић, *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига, у: Перовић, С. (редактор), *Савремена администрација*, Београд, 1995, стр. 1544.

⁴³ Фински Закон о осигурању, чл. 17. ст. 1, тач. 1.

за одлуку осигуравача да закључи уговор одређене садржине, као и о околностима о којима осигуравач поставља питање путем упитника, осигуравач може да раскине уговор.⁴⁴ Ако је осигураник своју обавезу пријављивања повредио намерно или грубом непажњом, осигуравач има право да откаже уговор у року од месец дана. Ипак, како би било јасно да осигуравач не може да раскида уговор из било којег разлога који нема директне или битне везе са суштином ризика, у немачком праву осигурања прописано је да осигуравач нема право на раскид ни на отказ уговора уколико би закључио уговор под другим условима и поред сазнања за непријављене околности.⁴⁵ Претходно описаним правима осигуравач се може користити само ако је у посебном писменом саопштењу упозорио осигураника на последице повреде обавезе пријављивања. Такође, та права су искључена ако је осигуравачу била позната непријављена околност ризика или неправилност у пријављивању. Опште искључење обавезе осигуравача у којем случају осигуравач може да раскине уговор је и намерно проузроковање осигураног случаја од стране осигураника.⁴⁶ У Холандији, осигуравач који открије да је уговарач осигурања поступао са намером да га превари или ако не би закључио уговор о осигурању да је знао стварне околности ризика, има право да у року од два месеца по сазнању откаже уговор, при чему отказ ступа на снагу одмах.⁴⁷ Још један пример одредбе установљене у интересу осигуравача у вези са неплаћањем премије осигурања лица, изузев осигурања живота, налазимо у пољском Грађанском законнику по којој се сматра да је уговарач осигурања раскинуо уговор о осигурању лица ако, у случају непостојања супротне уговорне одредбе, једнократна премија или рата премије не буде плаћена у уговореном року упркос писменој опомени осигуравача на плаћање у додатном року и правним последицама неплаћања премије.⁴⁸

4) ИЗВОРИ

Burgerlijk Wetboek 1969-2002 (Грађански законик Краљевине Холандије).
Code des Assurances 1930 / 2008 (француски Законик о осигурању).

⁴⁴ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 19. ст. 1 и 2.

⁴⁵ Немачки Закон о уговору о осигурању, чл. 19. ст. 4.

⁴⁶ ЗОО, чл. 920; фински Закон о уговору о осигурању, чл. 17. ст. 2. тач. 1;

⁴⁷ Грађански законик Краљевине Холандије, чл. 929. (7.17.1.5).

⁴⁸ Пољски Грађански законик, чл. 830. ст. 2.

- Council Directive 85/577/EEC of 20 December 1985 to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises („Директива Савета 85/577/ЕЕЦ од 20. децембра 1985. године о заштити потрошача у вези са уговорима који се закључују ван пословних просторија”), *Official Journal of the European Communities*, 31.12.1985, L 372, стр. 31-33.
- Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 1997 on the protection of consumers in respect of distance contracts („Директива Скупштине и Савета Европе од 20. маја 1997. године о заштити потрошача у вези са уговорима који се закључују на даљину”), *Official Journal of the European Communities*, 4.6.1997, L 144, стр. 19-27.
- Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) („Директива бр. 2009/138/ЕЗ Скупштине Европе и Савета од 25.11.2009. године о започињању и обављању делатности осигурања и реосигурања /Солвентност II” - „Директива о солвентности II”), *Official Journal of the European Union*, L 335, 17.12.2009, стр. 1-155.
- Draudimo Įstatymas, *Valstybės žinios*: 2003-10-08, Nr. 94-4246, *Valstybės žinios*: 2003-10-08, Nr. 94-4246, *Valstybės žinios*: 2004-08-03 Nr.120-4434, *Valstybės žinios*: 2004-10-26 Nr.156-5688, *Valstybės žinios*: 2005-02-08 Nr.18-571, *Valstybės žinios*: 2005-11-03 Nr.130-4664, *Valstybės žinios*: 2006-07-18 Nr.78-3059, *Valstybės žinios*: 2006-08-08 Nr.87-3409, *Valstybės žinios*: 2007-06-02 Nr.61-2342, *Valstybės žinios*: 2007-12-01 Nr.125-5092, *Valstybės žinios*: 2008-11-15 Nr.131-5039, *Valstybės žinios*: 2009-04-04 Nr.38-1439, *Valstybės žinios*: 2009-12-28 Nr.154-6956, *Valstybės žinios*: 2010-11-23 Nr.137-6993, *Valstybės žinios*: 2011-12-01 Nr.145-6816, *Valstybės žinios*: 2012-11-03 Nr.127-6385, *Valstybės žinios*: 2013-05-07 Nr.46-2247 (литвански Закон о осигурању).
- Gesetz über den Versicherungsvertrag (Versicherungsvertragsgesetz – VVG) vom 23. November 2007 (*BGBI. I S. 2631*), (немачки Закон о уговору о осигурању).
- Јовановић, Слободан, „Премија осигурања неживотних грана”, *Ревуја за право осигурања* 6(4), 2007, стр. 22–29.
- Кодекс за застраховането, Обн. ДВ. бр.103 от 23 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.33 от 21 Април 2006г., изм. ДВ. бр.34 от 25 Април 2006г., изм. ДВ. бр.54 от 4 Јули 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 21 Јули 2006г., изм. ДВ. бр.82 от 10 Октомври 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм.

- ДВ. бр.48 от 15 Јуни 2007г., изм. ДВ. бр.97 от 23 Ноември 2007г., изм. ДВ. бр.100 от 30 Ноември 2007г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.67 от 29 Јули 2008г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.24 от 31 Март 2009г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Јуни 2009г., изм. ДВ. бр.19 от 9 Март 2010г., изм. ДВ. бр.41 от 1 Јуни 2010г., изм. ДВ. бр.43 от 8 Јуни 2010г., изм. ДВ. бр.86 от 2 Ноември 2010г., изм. ДВ. бр.100 от 21 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.51 от 5 Јули 2011г., изм. ДВ. бр.60 от 5 Август 2011г., изм. ДВ. бр.77 от 4 Октомври 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 7 Август 2012г., изм. ДВ. бр.77 от 9 Октомври 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.20 от 28 Фебруари 2013г. (бугари Законик о осигурању).
- Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 roku (пољски Грађански законик).
- Lag om försäkringsavtal, 1994/543, 1998/82, 1999/93, 2001/968, 2003/496, 2005/30, 2009/142, 2009/1184, 2010/426, 2013/33, (фински Закон о уговору о осигурању).
- Lege privind Codul civil, *Monitorul Oficial al României*, Partea I, Anul 177 (XXI) - Nr. 511/24.VII.2009 (румунски Грађански законик).
- Маровић, Борис и Јовановић, Слободан, „Порези у осигурању на тржишту земаља ЕУ и републикама бивше Југославије”, *Осигурање* 5, 2005, стр. 51-60.
- Славнић, Јован и Јовановић, Слободан, „Време трајања осигурања - Прилог расправи о регулисању уговора о осигурању у новом Грађанском законнику Србије”, *Ревизија за право осигурања* 7(4), 2008, стр. 11-24.
- Шулејић, Предраг, *Коментар Закона о облигационим односима*, II књига, у: Перовић, С. (редактор), Савремена администрација Београд, 1995.
1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (мађарски Грађански законик).
- Võlaõigusseaduses, *Riigi Teataja*, I 2001, 81, 487; RT I 2009, 18, 108; RT I 2008, 59, 330; RT I 2008, 54, 304; RT I 2007, 56, 375; RT I 2005, 61, 473; RT I 2005, 39, 308; RT I 2004, 90, 616; RT I 2004, 87, 593; RT I 2004, 75, 522; RT I 2004, 37, 255; RT I 2004, 13, 86; RT I 2003, 78, 523; RT I 2002, 53, 336 (естонски Закон о облигацијама).
- Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Службени лист СЦГ*, бр. 1/2003 - Уставна повеља.

5) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Законско регулисање раскида и отказа уговора о осигурању лица у упоредном праву извршено је тако да се примењују општа правила о раскиду и отказу уговора о осигурању имовине и лица, али и посебна правила која важе само за уговоре о осигурању лица. У већини случајева предвиђа се обавеза осигуравача да о праву, условима и правним последицама отказа или раскида уговора мора да упозори осигураника, као што се у свим државама чланицама Европске уније прописују услови за отказ - одустајање од закљученог уговора ако се осигураник накнадно предомисли, у распону рокова прописаних Директивом о солвентности II. Опште је правило да се код свих уговора о осигурању лица у којима се формира премијска резерва, у случају раскида уговора, враћа откупна вредност ако је протекао одређени минимални период осигурања или да уговор и даље важи уз смањену осигурану суму или осигурање без премије. С обзиром на тежњу наше земље да постане члан Европске уније и да на том путу има обавезу да усклади своје законодавство, израда Грађанског законика Републике Србије идеална је прилика да се одредбе о уговору о осигурању лица осавремене у појединим сегментима.